

MUZEJSKI VJESNIK 6

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšek, Branimir Šimek (tehnički urednik)

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 6 — OŽUJAK 1983.

GOD. VI

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEJ I ŠKOLA

- Stjepan Hajduk: Iskustva iz Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice u suradnji sa školama 3
- Marina Šimek: Neke mogućnosti suradnje učenika i arheologa 6
- Libuše Kašpar: Suradnja etnologa Gradskog muzeja Varaždin se školama 11
- Miroslav Klemm: Obrazovanje izložbama 16

MUZEJ I UDRUŽENI RAD

- Franjo Horvatić: Suradnja Muzeja grada Koprivnice i SOUR-a »Podravke« 21
- Jasna Tomičić: Udruženi rad i Gradski muzej Varaždin 25
- Vladimir Kalšan: Muzej Međimurja — Čakovec i udruženi rad Međimurja 26

MEZEOLOGIJA I ZAŠTITA

- Zorko Marković: Razmatranja o zaštiti arheoloških lokaliteta 31
- Dragutin Feletar: Dolazi vrijeme »Industrijskih muzeja« 33
- Smilja Petr-Marčec: Osnovan muzej prehrane »Podravke« 35
- Marina Šimek: Igračke u prethistoriji i antici 39
- Zoran Gregl: Osnutak muzeja u Velikom Taboru 42

STRUČNI ČLANCI

- Zorko Marković: Opažanja o statističkoj obradi nalaza s arheoloških istraživanja 49
- Zoran Homen: O jednom nalazu sa križevačke ciglane 51
- Jasna Tomičić: Varaždinska brvnara 55
- Tomislav Đurić: Stare varaždinske novine u knjižnici Gradskog muzeja Varaždin 58
- Vladimir Kalšan: Kupoprodajni ugovor Eugen Feštetić — »Slavonija« dd za industriju drva u Zagrebu 64
- Josip Fluksi: Naprave za lov štetočina i gamadi 68
- Marijan Špoljar: Izložba — akcija kao forma galerijskog djelovanja 71

VIJESTI

- Dragutin Feletar: Četiri vrijedna izdanja 77
- Libuše Kašpar: Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije (1848 — 1945.) 79
- Libuše Kašpar: Kongres folklorista na Hvaru 81
- Ljubica Ramušćak: III kongres Saveza društava povjesničara umjetnosti Jugoslavije i Skupština saveza 82

IN MEMORIAM

- Tomislav Đurić: Umro je Josip Turković — slikar podravske ravni 87
- Dragutin Feletar: Mirko Androić (1922—1982.) 88
- Tomislav Đurić: Uz desetu obljetnicu smrti Krešimira Filića 89
- AKCIJE 93

MUZEJ I ŠKOLA

— dio izlaganja s tematskog sastanka Muzejskog društva sjeverozapadne Hrvatske, održanog u Križevcima 04. ožujka 1982. godine —

NEKE MOGUĆNOSTI SURADNJE UČENIKA I ARHEOLOGA

O suradnji muzeja i škola, o odgovornoj i obrazovnoj ulozi muzeja, o korištenju muzejskog predmeta u nastavnom procesu, o potrebi »otvaranja« muzeja te usklađenosti njegovog programa rada sa nastavnim programom klasičnih obrazovnih ustanova, već je mnogo toga rečeno i napisano. Tako je »Muzej i škola« muzeološko-pedagoška tema, koja je već u nekoliko navrata obrađivana, rasvjetljavana, analizirana i pojašnjavana na različitim skupovima i seminarima; to je tema o kojoj smo svi mi, i muzealci i pedagozi imali prilike, netko više, a netko manje, čuti i pročitati, a što je najvažnije, ako ne svi, a ono mnogi od nas su bili u prilici da i sami pokušaju konkretnim akcijama ostvariti zamisao suradnje ovih dviju ustanova. Kao što su poznate prednosti zornog predočavanja, dakle stjecanje spoznaja-učenja u neposrednom živom kontaktu sa predmetom, u ovom slučaju muzejskim eksponatom, tako su i svima nama vrlo dobro znane sve poteškoće koje nas prate u ostvarivanju suradnje na relaciji muzej-škola. Spomenimo samo neke, kao npr. nedovoljna stručna ekipiranost naših muzeja, neadekvatni muzejski prostori koji nikako ne mogu zadovoljiti osnovne zahtjeve udobnog boravka i rada učenika u njima, organizacijske »nespretnosti« u našim ustanovama, preopterećenost stručnog kadra-kustosa raznim sporednim i manje važnim poslovima, a konačno i vrlo često neprihvatanje ponuđene suradnje od strane nastavničkog kadra.

Dakle, sve su ovo teoretski uglavnom već poznate stvari. Naši muzeji pokušavaju neki manje, a neki više, toliko potrebnu suradnju sa školama na različite načine sprovesti i u praksi.

Pošto za sada još ne mogu govoriti o nekim svojim značajnijim iskustvima u suradnji učenika i arheologa, preostaje mi da iznesem svoje prijedloge za ostvarenje takve suradnje.

Ovdje ću se uglavnom zadržati na onim oblicima suradnje koji bi arheologu trebali predstavljati pomoć u njegovom otkrivanju arheološkog predmeta (ili lokaliteta), te praćenju predmeta kroz različite faze »muzejske pripreme« — sve do njegove identifikacije sa eksponatom.

Zajednički rad učenika i arheologa započinje podjelom upitnika¹ u koje bi učenici, prvenstveno članovi povijesnih grupa, unosili podatke o otkrivenim lokalitetima, a za koje pretpostavljaju da bi mogli biti arheološka nalazišta, a pokretnim i nepokretnim arheološkim nalazima, o nalazniku, o pričama i legendama vezanim

uz određeni lokalitet itd. Upitnike članovima povijesne grupe dijeli arheolog na početku školske godine, uz nekoliko kraćih predavanja, odnosno razgovora o arheologiji, arheološkom odjelu muzeja, o radu i predmetu istraživanja arheologa, o značenju podataka koje će učenici sakupiti i pribilježiti. Poželjno je da se ovakvi razgovori vode u muzeju, pa da budu popraćeni obilaskom postava, razgledavanjem depoa i osnovne muzejske dokumentacije (kartoteke, diateke, fototeke, knjige ulaska, izlaska, inventara).

Svakako je potrebno da se učenici upoznaju i sa značenjem termina, kao što su: arheološki nalaz, eksponat, lokalitet, te da im se uz pomoć diapozitiva objasne osnovne karakteristike određenih tipova i vrsta lokaliteta. Sve će ove predradnje organizirati i provesti arheolog u suradnji sa nastavnikom-voditeljem grupe. Vrlo je bitno u pripremanju same akcije da učenici shvate svu važnost zadatka koji im se povjerava.

Ispunjeni upitnik učenik će predati nastavniku, koji će o tome obavijestiti arheologa. Rezultati ovog oblika suradnje ovisit će prije svega o stupnju zainteresiranosti učenika, a zainteresiranost za ovakav istraživački rad može se kod učenika potaknuti organiziranjem povremenih rekognosciranja već evidentiranih lokaliteta u blizoj okolici. (Vidi upitnik na kraju teksta)

Slijedeći stupanj suradnje predstavlja sudjelovanje učenika kod arheološkog iskopavanja. Njihova pomoć sastojat će se u vršenju početnih radova (kolčenje istražnih blokova, skidanje humusa, odvoz zemlje), ali će neki učenici vrlo brzo biti u stanju da, naravno pod kontrolom arheologa, i sami vrše osjetljivije poslove kod npr. čišćenja prethistorijskog objekta, skeletnog ili žarnog groba, antičkih zidova. I pranje keramike će se vrlo često moći prepustiti nekom ozbiljnijem i odgovornijem učeniku. Istina je da će stupanj zainteresiranosti učenika za ovakav tematski rad ovisiti vrlo često o vrsti i karakteristikama lokaliteta (npr., o množini nalaza, o atraktivnosti arheološkog materijala, o njihovom razumijevanju onoga što rade) kao i o slobodi da sami odluče hoće li u ovakvom radu sudjelovati ili ne.

Vrlo pozitivno iskustvo imala sam sa grupom zainteresiranih učenika škole »Dragica Kancijan« iz Ludbrega, koji su već u nekoliko navrata pomagali kod početnih i završnih radova iskopavanja u selu Sigetec. Neki od đaka su u međuvremenu i završili osnovnu školu, ali su i dalje, u vrijeme našeg boravka na terenu, svakodnevno obilazili lokalitet, pratili sa zanimanjem radove, postavljali pitanja i informirali nas o nalazima za koje su čuli od rodbine ili susjeda.

I po završetku terenskog rada — iskopavanja suradnja arheologa i učenika se nastavlja. To su sada poslovi koji prethode restauriranju predmeta: pranje i čišćenje arheoloških nalaza (ukoliko nisu oprani već na terenu). Jasno je da će se rad i dalje odvijati pod stalnom kontrolom arheologa, ali i uz stalna dodatna objašnjenja, jer nemojmo zaboraviti: nije nam cilj da dio svojih poslova prebacimo na leđa učenika, već da na ovaj način mlade ljude upoznamo sa jednom naučnom disciplinom, sa njihovim zavičajem i tragovima prošlosti, sa kulturnim nasljeđem i vrijednostima povijesne ostavštine.

Suradnja na terenu: Arheolog i učenici O.Š. »D. Kancijan« iz Ludbrega
Foto: D. Puttar

Uz pranje nalaza spretniji će učenici moći vršiti i jednostavnija ljepljenja ili će pomagati arheologu kod izrade statistike grupiranjem određenih vrsta nalaza i njihovim prebrojavanjem. Izuzetno je važno, naglašavam to ponovo, da je svaki proces rada, svako sudjelovanje učenika u poslovima arheologa popraćeno razgovorom, objašnjenjima, savjetima i nastojanjem da se u mla-

dom čovjeku pobudi interes, da mu se približi ono što mi radimo i čime se bavimo, a na način primjeren naravno dobi naših suradnika. Osnovne teme razgovora bit će u ovoj fazi suradnje vezane uz materijalnu kulturu prastanovnika našeg kraja, uz materijale (sirovine), tehnologije, uz svakodnevne predmete i luksuzne izrađevine, uz grupe nalaza, kao što su keramika, oružje, oruđe, nakit.

Pranjem i jednostavnijim ljepljenjem nalaza završio bi neposredni kontakt učenika sa arheološkim nalazom, koji će se nadalje podvrći isključivo stručnoj obradi.

Ali suradnja sa učenicima može se sada kanalizirati u drugom smjeru, jer dok se arheološki nalaz postepeno pretvara u muzejski predmet, te će pred učenika ponovo doći tek kao eksponat smješten u vitrinu, dotle se međusobna suradnja na relaciji pomoć-učenika može nastaviti i dalje, ali na novoj kategoriji-dokumentaciji. U obzir dolaze naravno samo neki vidovi dokumentacije: tako učenici mogu pomoći kod sređivanja i popunjavanja diateke, fototeke, kod izrade nekih kartoteka, a akcentat u svojim malim »predavanjima« arheolog će staviti na značaj i neophodnost muzejske dokumentacije, njezinu izradu, vrste, mogućnosti i načine korištenja.

Suradnja učenika i arheologa niti ovim nije iscrpljena; u kojem smjeru, obimu i na koji način će se ona nastaviti ovisi o uspješnosti uspostavljenog kontakta, stupnju zainteresiranosti učenika, mogućnostima i fleksibilnosti arheologa. Bitno je međutim da obje strane postanu potpuno svijesne njene koristi, da želja i potreba za pružanjem ovakve specifične pomoći učenika — stručnjaku s jedne strane, i arheologa-mladom istraživaču s druge strane, prerastu u kategoriju prihvaćenu i uobičajenu i u našoj muzejskoj i u prosvjetno-pedagoškoj stvarnosti.

1. Upitnik se nalazi u prilogu napisa. Temelji se na: D. Vuga: Vključevanje omladine v arheološko topografsko delo, Varstvo spomenikov XXII, Ljubljana 1979.

PRIJEDLOG UPITNIKA

I UČENIK

1. Ime i prezime
2. Razred, škola i mjesto
3. Nastavnik

II LOKALITET

1. Udomaćeni naziv (jedan ili više)
2. Položaj — smještaj
3. Općina
4. Vlasnik (ako znaš)
5. Kratak opis
6. Veličina (mjeri koracima)
7. Zbog čega pretpostavljaš da se radi o arheološkom nalazištu

III ARHEOLOŠKI NALAZ

1. Opis nalaza i skica predmeta
2. Mjesto nalaza (selo, lokalitet, Općina)
3. Ime i prezime nalaznika (adresa)
4. Kada je predmet nađen
5. Uvjeti nalaza (površinski, rigolanje, kopanje kanala na kojoj dubini)
6. Da li je uz njega nađeno još nešto
7. Opiši i ostale nalaze

IV PRIČE I LEGENDE

1. Tko ti je pričao legendu (ime, prezime, adresa, starost)
2. Kada ti je pričao
3. Ukratko napiši legendu
4. Ime lokaliteta na koji se odnosi priča
5. Položaj — smještaj
6. Općina
7. Vlasnik (ako znaš)